

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการ : ปัจจัยเชิงเหตุและจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น
งบประมาณ : งบแผ่นดิน ปีงบประมาณ 2551
ชื่อผู้วิจัย : ศักดิ์ศิริ นันตะสุข มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ปีที่ทำวิจัยเสร็จ: 2552

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เปรียบเทียบ หาความสัมพันธ์ และทำนายจิตลักษณะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ และในภาพรวมตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ จิตลักษณะตามสถานการณ์ ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่ออำนาจในตน ทักษะคิดต่อการประกอบอาชีพ และตัวแปรตามคือพฤติกรรมการประกอบอาชีพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราประเมินรวมค่า (Summated Ratings Scale) มาตรฐาน 6 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 809 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นกำหนดโควตา (Stratified Quota Random Sampling) และสุ่มตามสะดวก (Convenience Sampling) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน t-test, F-test, Multiple Comparisons โดยวิธีของ Scheffe และวิธีของ Tamhane จาก การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นหญิง (ร้อยละ 52.80) เป็นชาย (ร้อยละ 47.20) อายุเฉลี่ย 41.30 ปี ส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง 30-39 และ 40-49 ปี มีอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 51.21) และอาชีพรับจ้าง (ร้อยละ 29.30) ที่เหลือมีอาชีพค้าขาย ช่างซ่อมเครื่องยนต์ ช่างก่อสร้าง และช่างเย็บผ้า ส่วนใหญ่เคยไปทำงานต่างถิ่นหรือในกรุงเทพฯ (ร้อยละ 54.9) มีวุฒิการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 65.9) ส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพด้วยตนเอง ร้อยละ 54.60 ส่วนใหญ่มีบุตร จำนวน 2 คน และ 3 คน (ร้อยละ 43.90 และ 20.10 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่มีบุตรกำลังเรียนจำนวน 1-2 คน (กว่าร้อยละ 62) สรุปผลการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัยในภาพรวม พบผลที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) พฤติกรรมการประกอบอาชีพสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง กับ ทักษะคิดต่อการประกอบอาชีพ ($r=.769^{**}$) สัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ จิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน ($r=.391^{**}$) ความเชื่ออำนาจในตน ($r=.310^{**}$) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ($r=.349^{**}$) และสัมพันธ์ในระดับต่ำกับจิตลักษณะตามสถานการณ์ ($r=.081^{**}$) 2) จิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนสัมพันธ์ในระดับปานกลาง กับ ทักษะคิดต่อการประกอบอาชีพ ($r=.468^*$) และจิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตน ($r=.532^{**}$) สัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ จิตลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ($r=.272^{**}$) และสัมพันธ์ในระดับต่ำกับ จิตลักษณะตามสถานการณ์ ($r=.094^{**}$) 3) จิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตนสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ ทักษะคิดต่อการประกอบอาชีพ ($r=.360^{**}$) 4) จิตลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

สัมพันธ์ในระดับต่ำ กับ จิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตน ($r=.086^*$) แต่สัมพันธ์ในระดับปานกลาง กับ ทศนคติต่อการประกอบอาชีพ ($r=.410^{**}$) และ 5) จิตลักษณะตามสถานการณ์สัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ จิตลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ($r=.276^{**}$) สัมพันธ์ในระดับต่ำกับทศนคติต่อการประกอบอาชีพในระดับต่ำ ($r=.142^{**}$) และสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำกับจิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตน ($r= -.074^*$)

เมื่อจำแนกตามเพศพบว่า ทศนคติต่อการประกอบอาชีพ และพฤติกรรมการประกอบอาชีพไม่แตกต่างกัน ส่วนลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน จิตลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และจิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมการประกอบอาชีพสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับจิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน (ชาย $r=.404^{**}$, หญิง $r=.468^{**}$) ส่วนความสัมพันธ์ของคู่ตัวแปรอื่นพบผลเช่นเดียวกันกับผลในภาพรวมที่กล่าวมา

เมื่อจำแนกตามช่วงอายุพบว่า จิตลักษณะตามสถานการณ์ จิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน จิตลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตน ทศนคติต่อการประกอบอาชีพ และพฤติกรรมการประกอบอาชีพไม่แตกต่างกัน และจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบผลที่สำคัญ 8 ประการ คือ

1) พฤติกรรมการประกอบอาชีพสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง กับ ทศนคติต่อการประกอบอาชีพ ในกลุ่มอายุ 20-29 ปี ($r=.793^{**}$) กลุ่มอายุ 30-39 ปี ($r=.787^{**}$) และกลุ่มอายุ 40-49 ปี ($r=.670^{**}$) สัมพันธ์ในระดับสูงมากในกลุ่มอายุ 50-59 ปี ($r=.850^{**}$) และกลุ่มอายุ 60-69 ปี ($r=.823^{**}$)

2) พฤติกรรมการประกอบอาชีพสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ จิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน ในกลุ่มอายุ 30-39 ปี ($r=.399^{**}$) และกลุ่มอายุ 40-49 ปี ($r=.253^{**}$) สัมพันธ์ในระดับปานกลางในกลุ่มอายุ 20-29 ปี ($r=.436^{**}$) และกลุ่มอายุ 50-59 ปี ($r=.539^{**}$) และสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูงในกลุ่มอายุ 60-69 ปี ($r=.606^{**}$)

3) พฤติกรรมการประกอบอาชีพสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ จิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตน ในกลุ่มอายุ 20-29 ปี ($r=.360^{**}$) กลุ่มอายุ 30-39 ปี ($r=.231^{**}$) กลุ่มอายุ 40-49 ปี ($r=.265^{**}$) และกลุ่มอายุ 50-59 ปี ($r=.399^{**}$) และสัมพันธ์ในระดับปานกลางในกลุ่มอายุ 60-69 ปี ($r=.570^{**}$)

4) พฤติกรรมการประกอบอาชีพสัมพันธ์ในระดับปานกลาง กับ จิตลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในกลุ่มอายุ 20-29 ปี ($r=.512^{**}$) สัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำในกลุ่มอายุ 30-39 ปี ($r=.377^{**}$) และกลุ่มอายุ 40-49 ปี ($r=.373^{**}$) และทั้งสองตัวแปรไม่สัมพันธ์กันในกลุ่มอายุ 50-59 ปี และกลุ่มอายุ 60-69 ปี

5) จิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง กับ ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพในกลุ่มอายุ 60-69 ปี ($r=.692^{**}$) ส่วนกลุ่มอายุ 20-29 ปี ($r=.479^{**}$) กลุ่มอายุ 30-39 ปี ($r=.455^{**}$) และกลุ่มอายุ 40-49 ปี ($r=.408^{**}$) และกลุ่มอายุ 50-59 ปี ($r=.549^{**}$) สัมพันธ์ในระดับปานกลาง ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนกับจิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตน มีผลเช่นเดียวกันคือสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูงในกลุ่มอายุ 60-69 ปี ($r=.735^{**}$) ส่วนกลุ่มอายุ 20-29 ปี ($r=.474^{**}$) กลุ่มอายุ 30-39 ปี ($r=.540^{**}$) และกลุ่มอายุ 40-49 ปี ($r=.494^{**}$) และกลุ่มอายุ 50-59 ปี ($r=.557^{**}$) สัมพันธ์ในระดับปานกลาง

6) จิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตนสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพในกลุ่มอายุ 20-29 ปี ($r=.318^{**}$) กลุ่มอายุ 30-39 ปี ($r=.310^{**}$) และกลุ่มอายุ 40-49 ปี ($r=.360^{**}$) แต่สัมพันธ์ในระดับปานกลางในกลุ่มอายุ 50-59 ปี ($r=.441^{**}$) และกลุ่มอายุ 60-69 ปี ($r=.518^{**}$)

7) จิตลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพในกลุ่มอายุ 30-39 ปี ($r=.391^{**}$) กลุ่มอายุ 50-59 ปี ($r=.289^{**}$) และกลุ่มอายุ 60-69 ปี ($r=.363^{**}$) แต่สัมพันธ์ในระดับปานกลางในกลุ่มอายุ 20-29 ปี ($r=.527^{**}$) และกลุ่มอายุ 40-49 ปี ($r=.461^{**}$)

8) จิตลักษณะตามสถานการณ์สัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพในกลุ่มอายุ 20-29 ปี ($r=.346^{**}$) กลุ่มอายุ 30-39 ปี ($r=.118^{**}$) และกลุ่มอายุ 60-69 ปี ($r=.330^{**}$) สัมพันธ์ในระดับปานกลางกับจิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนในกลุ่มอายุ 20-29 ปี ($r=.409^{**}$) และสัมพันธ์กับจิตลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สัมพันธ์ในระดับปานกลางในกลุ่มอายุ 20-29 ปี ($r=.496^{**}$) สัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำในกลุ่มอายุ 30-39 ปี ($r=.222^{**}$) กลุ่มอายุ 40-49 ปี ($r=.300^{**}$) และกลุ่มอายุ 50-59 ปี ($r=.240^{**}$)

เมื่อจำแนกตามอาชีพพบว่า จิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน และจิตลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน ส่วนจิตลักษณะตามสถานการณ์ จิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตน ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพ และพฤติกรรมการประกอบอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่แตกต่างกันได้ทำ พบว่า คู่ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ จิตลักษณะตามสถานการณ์ ได้แก่ อาชีพช่างก่อสร้าง กับ อาชีพช่างเย็บผ้า จิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตน ได้แก่ อาชีพค้าขาย กับ อาชีพช่างก่อสร้าง ทัศนคติต่อการประกอบอาชีพ ได้แก่ อาชีพเกษตรกร (ทำนา ทำสวน ทำไร่) กับ อาชีพรับจ้าง และอาชีพค้าขาย กับ อาชีพรับจ้าง และในพฤติกรรมการประกอบอาชีพ ได้แก่ อาชีพค้าขาย กับ อาชีพรับจ้าง และผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบผลที่สำคัญ 9 ประการ ดังนี้

1) พฤติกรรมการประกอบอาชีพสัมพันธ์ในระดับสูงมาก กับทัศนคติต่อการประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพค้าขาย ($r=.905^{**}$) และกลุ่มอาชีพเย็บผ้า ($r=.893^{**}$) สัมพันธ์ในระดับ

ค่อนข้างสูงในกลุ่มอาชีพเกษตรกร ($r=.790^{**}$) กลุ่มอาชีพรับจ้าง ($r=.760^{**}$) กลุ่มอาชีพช่างซ่อมเครื่องยนต์ ($r=.764^{**}$) ทั้งสองตัวแปรไม่สัมพันธ์กันในกลุ่มอาชีพช่างก่อสร้าง

2) พฤติกรรมการประกอบอาชีพสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ จิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนในกลุ่มอาชีพเกษตรกร ($r=.391^{**}$) กลุ่มอาชีพค้าขาย ($r=.384^{**}$) และกลุ่มอาชีพช่างซ่อมเครื่องยนต์ ($r=.336^{**}$) สัมพันธ์ในระดับปานกลางในกลุ่มอาชีพรับจ้าง ($r=.424^{**}$) และทั้งสองตัวแปรไม่สัมพันธ์กันในกลุ่มอาชีพช่างก่อสร้าง และกลุ่มอาชีพเย็บผ้า

3) พฤติกรรมการประกอบอาชีพสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ จิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตนในกลุ่มอาชีพเกษตรกร ($r=.308^{**}$) กลุ่มอาชีพรับจ้าง ($r=.341^{**}$) และกลุ่มอาชีพช่างซ่อมเครื่องยนต์ ($r=.286^{**}$) และทั้งสองตัวแปรไม่สัมพันธ์กันในกลุ่มอาชีพค้าขาย กลุ่มอาชีพช่างก่อสร้าง และกลุ่มอาชีพเย็บผ้า

4) พฤติกรรมการประกอบอาชีพสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ จิตลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในกลุ่มอาชีพเกษตรกร ($r=.309^{**}$) กลุ่มอาชีพรับจ้าง ($r=.337^{**}$) และกลุ่มอาชีพช่างก่อสร้าง ($r=.381^{**}$) สัมพันธ์ในระดับปานกลางในกลุ่มอาชีพค้าขาย ($r=.593^{**}$) กลุ่มอาชีพช่างซ่อมเครื่องยนต์ ($r=.482^{**}$) และกลุ่มอาชีพเย็บผ้า ($r=.523^{*}$)

5) พฤติกรรมการประกอบอาชีพสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ จิตลักษณะตามสถานการณ์ในกลุ่มอาชีพช่างซ่อมเครื่องยนต์ ($r=.301^{**}$) สัมพันธ์ในระดับปานกลางในกลุ่มอาชีพเย็บผ้า ($r=.568^{*}$) และทั้งสองตัวแปรไม่สัมพันธ์กันในกลุ่มอาชีพเกษตรกร กลุ่มอาชีพค้าขาย กลุ่มอาชีพรับจ้าง และกลุ่มอาชีพช่างก่อสร้าง

6) จิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนสัมพันธ์ในระดับปานกลาง กับ จิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตนในกลุ่มอาชีพเกษตรกร ($r=.521^{**}$) กลุ่มอาชีพค้าขาย ($r=.423^{**}$) กลุ่มอาชีพรับจ้าง ($r=.584^{**}$) กลุ่มอาชีพช่างซ่อมเครื่องยนต์ ($r=.497^{**}$) สัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูงในกลุ่มอาชีพช่างก่อสร้าง ($r=.613^{**}$) และทั้งสองตัวแปรไม่สัมพันธ์กันในกลุ่มอาชีพเย็บผ้า

7) ทศนคติต่อการประกอบอาชีพสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ จิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตนในกลุ่มอาชีพเกษตรกร ($r=.328^{**}$) สัมพันธ์ในระดับปานกลางในกลุ่มอาชีพรับจ้าง ($r=.446^{**}$) กลุ่มอาชีพช่างก่อสร้าง ($r=.547^{**}$) และกลุ่มอาชีพเย็บผ้า ($r=.474^{**}$) ทั้งสองตัวแปรไม่สัมพันธ์กันในกลุ่มอาชีพค้าขาย

8) จิตลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ ทศนคติต่อการประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพเกษตรกร ($r=.377^{**}$) สัมพันธ์ในระดับปานกลางในกลุ่มอาชีพค้าขาย ($r=.568^{**}$) กลุ่มอาชีพรับจ้าง ($r=.428^{**}$) กลุ่มอาชีพช่างซ่อมเครื่องยนต์ ($r=.549^{**}$) กลุ่มอาชีพช่างก่อสร้าง ($r=.481^{**}$) และกลุ่มอาชีพเย็บผ้า ($r=.526^{**}$)

9) จิตลักษณะตามสถานการณ์สัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ กับ ทศนคติต่อการประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพรับจ้าง ($r=.176^{**}$) สัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูงในกลุ่มอาชีพเย็บผ้า

($r=.735^{**}$) และสัมพันธ์กับจิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนในระดับปานกลางในกลุ่มอาชีพช่างซ่อมเครื่องยนต์ ($r=.411^{**}$) และกลุ่มอาชีพเย็บผ้า ($r=.484^{**}$)

จิตลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ จิตลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน และจิตลักษณะความเชื่ออำนาจในตนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่นในระดับปานกลาง ($r=.486$) และจะส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการประกอบอาชีพได้ 23.60% สามารถสร้างตัวแบบของความสัมพันธ์ได้ ดังนี้

$$y = 1.984 + .339 * Mc4 + .179 * Mb3 + .131 * Md5$$

ตัวทำนายชุดที่ 2 คือจิตลักษณะตามสถานการณ์ และทัศนคติต่อการประกอบอาชีพ (Me6) พบว่า มีเพียงทัศนคติต่อการประกอบอาชีพ เท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น ($t\text{-prob}=.000$) โดยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการประกอบอาชีพในระดับค่อนข้างสูง ($r=.769$) และจะส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการประกอบอาชีพได้ร้อยละ 59.20 สามารถสร้างตัวแบบของความสัมพันธ์ได้ ดังนี้

$$y = 1.650 + .695 * Me6$$